

Recente tendensen in het onderzoek in strafzaken (2)*

A. De Nauw**

Hoofdstuk 3. De voorlopige hechtenis

Alvorens het probleem van de voorlopige hechtenis¹ te behandelen is het gepast te vermelden dat het Hof van Cassatie recent zijn vroegere rechtspraak², m.b.t. de tijdelijke vrijheidsberoving buiten elke ontdekking op heterdaad door de politieoverheden toegepast zonder bevel tot aanhouding of bevel tot medebrenging, heeft bevestigd. De praktijk van de vatting tot voorleiding is volgens bepaalde auteurs in strijd met artikel 7 G.W.³ Doch naar het oordeel van het Hof van Cassatie verbieden noch artikel 7 G.W., noch de artikelen 91 tot 112 Sv., noch enige andere wetsbepaling, zelfs buiten het geval van ontdekking op heterdaad, een van misdad of wanbedrijf verdacht persoon aan te houden, met het doel hem ter beschikking van het gerecht te stellen, mits er tegen hem ernstige schuldaanwijzingen bestaan.⁴ Vanzelfsprekend mag deze vrijheidsbeneming zonder titel niet meer dan 24 uur duren.

1. HET BEVEL TOT AANHOUDING

a. De termijn van 24 uur

Het bevel tot aanhouding moet afgeleverd worden binnen de 24 uur na de vrijheidsberoving van de verdachte (artikel 7 van de Grondwet).

Het uur van vrijheidsberoving is het uur waarop de verdachte zich niet langer vrij kan verplaatsen. Dit ogenblik stemt niet noodzakelijk overeen met dat waarop de verdachte in kennis wordt gesteld van de beslissing van de Procureur des Konings om hem te zijner beschikking te doen stellen.

Wanneer de verdachte, op regelmatige wijze van zijn vrijheid beroofd, binnen de 24 u. voor de onderzoeksrechter is geleid, wanneer deze magistraat binnen die termijn het verhoor van de verdachte heeft aangevangen, ononderbroken heeft voortgezet, doch heeft beëindigd kort na het verstrijken van bedoelde termijn en wanneer het bevel tot aanhouding onmiddellijk uitgevaardigd en aan de verdachte betekend werd, is de beslissing dat het in die omstandigheden uit-

* Het eerste deel van deze tekst werd opgenomen in *Panopticon*, 1988, nr. 3.

** Hoogleraar V.U.B.

1. KRINGS, E., 'Overwegingen bij de toepassing van de wet op de voorlopige hechtenis', *R.W.*, 1984-85, 561-602.

2. Cass., 21 oktober 1901, *Pas.*, 1902, I, 15.

3. BOUTMANS, E., *Voorlopige hechtenis*, p. 10, nr. 13.

4. Cass., 14 januari 1987, *R.D.P.*, 1987, 368, *J.L.M.B.*, 1987, 1163.

gevaardigd bevel tot aanhouding betekend werd binnen de 24 uur na zijn vrijheidsberoving, noch wettig verantwoord, noch regelmatig met redenen omkleed. Daarom dient de onderzoeksrechter, wanneer het te vrezen valt dat het binnen de wettelijke termijn uitgevaardigd bevel tot aanhouding niet meer binnen die termijn zal kunnen betekend worden, zelf de verdachte in kennis te stellen van dat bevel met de motivering ervan, waarna hij het toestuurde aan het openbaar ministerie voor onmiddellijke betekening en uitvoering.⁵

Vroegere rechtspraak had gesteld⁶ dat de onderzoeksrechter het bevel tot aanhouding kon afleveren na die termijn, voor zover hij vóór het verloop van die termijn de ondervraging van de verdachte aangevat had en hij deze onafgebroken heeft voortgezet tot het ogenblik waarop het bevel tot aanhouding wordt afgeleverd. Deze zienswijze dient thans als achterhaald te worden beschouwd.⁷ Doch de betekening van het aanhoudingsbevel mag na vierentwintig uren geschieden.

De bij artikel 97 Sv. voor de betekening van het aanhoudingsbevel opgelegde vormen zijn immers niet substantieel en evenmin op straffe van nietigheid voorgeschreven. Het verzuim ervan leidt slechts tot de nietigheid van de betekening en derhalve tot de nietigheid van de door de rechter bevolen aanhouding, voorzover dat verzuim de rechten van de verdediging heeft geschonden of de aanhouding willekeurig heeft gemaakt.⁸

Aan de vereiste van artikel 7 G.W. wordt voldaan door de mondelinge mededeling die de onderzoeksrechter doet binnen vierentwintig uren na de feitelijke vrijheidsbeneming, waarbij aan de verdachte wordt gezegd dat hij onder bevel tot aanhouding staat en het misdrijf wordt aangewezen dat aanleiding gaf tot het verlenen van het bevel.⁹

De bepaling van het aanvangspunt van de termijn van vierentwintig uur wanneer een *bevel tot medebrenging* werd uitgereikt heeft gedurende jaren aanleiding gegeven tot meningsverschillen tussen de zetel en het parket van het Hof van Cassatie.¹⁰

Thans kan echter worden aangenomen dat er een vaste rechtspraak is. Wanneer overeenkomstig artikel 91 Sv. door de onderzoeksrechter een bevel tot medebrenging is verleend, gaat de bij artikel 93 van hetzelfde wetboek gestelde termijn van vierentwintig uur pas in bij de tenuitvoerlegging van dat bevel, d.w.z.

5. Cass., 4 januari 1960, *Pas.*, 1960, I, 487, *Arr. Cass.*, 1960, 379.

6. Cass., 22 januari 1934, *Pas.*, 1934, I, 142.

7. Cass., 27 mei 1975, *Pas.*, 1975, I, 924, *Arr. Cass.*, 1975, 1024, noot A.T.

8. Cass., 17 augustus 1979, *Pas.*, I, 1316, *Arr. Cass.*, 1978-79, 1349, *R.W.*, 1979-80, 2569, noot A. VANDEPLAS; Cass., 4 mei 1983, *Pas.*, 1983, I, 1002, *R.W.*, 1983-84, 2709, noot A. VANDEPLAS en 18 augustus 1983, *Pas.*, 1983, I, 1252, *R.W.*, 1983-84, 2883, noot A. VANDEPLAS.

9. Cass., 20 november 1984, *R.W.*, 1984-85, 2390 met andersluidende conclusie R. DECLERCQ, *Pas.*, 1985, I, 355, *Arr. Cass.*, 1984-85, 398.

10. DUMON F., 'De rechterlijke macht, onbekend en miskend', *R.W.*, 1981-82, 641-972, i.h.b. 641-649.

op het ogenblik dat de verdachte ter beschikking van de onderzoeksrechter is gesteld.¹¹

Deze rechtspraak neemt aan dat het met redenen omklede bevel tot medebrenging, dat door de onderzoeksrechter is verleend en aan de verdachte bij zijn aanhouding of uiterlijk binnen vierentwintig uur betekend, een met redenen omkleed bevel van de rechter in de zin van artikel 7, derde lid G.W. is.

Doch de essentie van het bevel tot medebrenging moet hierbij worden geëerbiedigd. Het bevel tot medebrenging van een verdachte, als omschreven in artikel 91 Sv. heeft tot doel de voorgeleiding voor de onderzoeksrechter, desnoods onder dwang, van een persoon die deze magistraat meent te moeten ondervragen i.v.m. tegen hem bestaande schuldaanwijzingen en tegen wie hij daarna eventueel een bevel tot aanhouding zal verlenen. Het bevel, ook al draagt het als opschrift bevel tot medebrenging, dat uitgevaardigd wordt door de onderzoeksrechter op een ogenblik dat de verdachte reeds te zijner beschikking is gesteld, kan niet tot doel hebben de verdachte voor te leiden met het oog op zijn ondervraging en is derhalve geen bevel tot medebrenging in de zin van artikel 91 Sv.¹²

Het bevel tot medebrenging kan dus vrijheidsberoving tot gevolg hebben en maakt meteen de titel ervan uit. Die vrijheidsberoving is echter op straffe van overtreding o.m. van de artikelen 147, 155, 156 en 157 Sw. beperkt tot de tijd die strikt noodzakelijk is voor de voorgeleiding van de verdachte ter beschikking van de onderzoeksrechter.¹³

Een telegram waarop staat dat het geldt als bevel tot medebrenging uitgaande van de onderzoeksrechter en waarin wordt vermeld dat er grond bestaat tot voorgeleiding van een persoon aan wie nader omschreven feiten worden ten laste gelegd en die in handen is van de gerechtelijke politie van een ander arrondissement, is volgens de rechtspraak een met redenen omkleed bevel tot medebrenging.¹⁴

Vereist is dus opdat het bevel tot medebrenging, dat in regel geen enkele redengeving hoeft te bevatten, als een 'met redenen omkleed bevel van de rechter', als bedoeld in artikel 7, derde lid, G.W. kan worden beschouwd, dat het het misdrijf aangeeft op grond waarvan het is uitgevaardigd.¹⁵

b. De voorwaarden

De wetbepalingen betreffende de voorwaarden waaronder een bevel tot aan-

11. Cass., 5 februari 1980, *Pas.*, 1980, I, 659, *Arr. Cass.*, 1980-81, 659; Cass., 20 juni 1984, *Pas.*, 1984, I, 1281, *Arr. Cass.*, 1983-84, 1381; Cass., 7 januari 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 636; 6 mei 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1191; 24 juli 1986, *R.D.P.*, 1986, 912, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1502; 17 januari 1987, *R.D.P.*, 1987, 669.

12. Cass., 28 januari 1982, *Pas.*, 1982, I, 676, *R.W.*, 1981-82, 2593, met conclusie E. KRINGS.

13. Cass., 7 januari 1986, *Arr. Cass.*, 1985-1986, 636, Cass., 6 mei 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1191.

14. Cass., 20 juni 1984, *Pas.*, 1984, I, 1281; *Arr. Cass.*, 1983-84, 1381.

15. Cass., 7 januari 1986, *Arr. Cass.*, 1985-1986, 636; Cass., 6 mei 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1191.

houding kan worden uitgevaardigd, worden bepaald door artikel 1 van de Wet van 20 april 1874 zoals gewijzigd bij de Wet van 13 maart 1973.¹⁶

1. Algemene voorwaarden:

— Er moeten voldoende aanwijzingen van schuld bestaan. Dit is een feitenkwestie.¹⁷

— De verdachte moet eerst ondervraagd zijn, tenzij dit onmogelijk is. Indien de verdachte voortvluchtig is kan een bevel tot aanhouding bij verstek zonder voorafgaande ondervraging worden afgeleverd, zo de daartoe wettelijk vereiste grondvoorwaarden vervuld zijn.¹⁸

Er werd ook geoordeeld dat het aanhoudingsbevel uitgereikt door de onderzoeksrechter ten laste van een minderjarige nadat de jeugdrechter de zaak uit handen had gegeven regelmatig is zelfs al werd het niet voorafgegaan door de ondervraging van de verdachte, wanneer de verdachte omtrent dezelfde feiten reeds ondervraagd werd door de onderzoeksrechter die vroeger door de Procureur des Konings gevorderd werd t.a.v. deze minderjarige één van de maatregelen bepaald bij de artikelen 52 en 53 van de Wet op de jeugdbescherming te nemen.¹⁹

2. Bijzondere voorwaarden:

— *Eerste geval*: het feit kan een correctionele gevangenisstraf van drie maanden of een zwaardere straffen gevolge hebben, doch het is door de wet niet strafbaar gesteld met dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar of een zwaardere straf: de rechter mag een aanhoudingsbevel verlenen maar is daartoe niet verplicht.

a. *Zo de verdachte geen verblijf in België heeft*: In dat geval is geen andere motivering dan deze vaststelling vereist. Het bezitten van een verblijf in België is een feitenkwestie, waarbij een officiële inschrijving in de bevolkingsregisters of de nationaliteit van de verdachte geen rol speelt.²⁰

b. *Zo de verdachte zijn verblijf in België heeft*: Dan moet aan de volgende motiveringseisen worden voldaan:

- er moeten ernstige en uitzonderlijke omstandigheden bestaan;
- deze omstandigheden moeten blijken uit gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte;
- deze omstandigheden moeten nauwkeurig omschreven zijn;
- deze omstandigheden moeten dermate de openbare veiligheid raken dat in het belang ervan de voorlopige hechtenis vereist is.

— *Tweede geval*: de straf bepaald voor het ten laste gelegde feit bedraagt minstens dwangarbeid van vijftien jaar: de loutere vaststelling van de door de wet bepaalde straf volstaat als motivering.

16. DECLERCQ, R., 'Actuele problemen inzake voorlopige hechtenis', *R.W.*, 1974-75, 257 e.v.; BERNARD TULKENS, F. en BOSLY, H.D., 'La loi du 13 mars 1973 relative à la détention provisoire. Réformes de type procédurale. Indemnisation', *R.D.P.*, 1973-74, 797 e.v.

17. Cass., 5 augustus 1910, *Pas.*, 1910, I, 412 en conclusie.

18. VAN CRAEN, G., *De voorlopige hechtenis in de verstekprocedure*, *R.W.*, 1986-87, 511-515.

19. K.I. Brussel, 2 maart 1984, *Pas.*, 1984, II, 121.

20. K.I. Brussel, 24 november 1966, *Pas.*, 1967, II, 170.

De onderzoeksrechter kan de verdachte niet in vrijheid laten dan op overeenkomstig advies van de Procureur des Konings.

Vanzelfsprekend kan, zelfs wanneer het feit dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar of een zwaardere straf ten gevolge kan hebben, de onderzoeksrechter op grond van de gegevens van het dossier of ingevolge de ondervraging van de verdachte een afwijzende beschikking tegen de vorderingen van het O.M. verlenen, wanneer hij vaststelt dat er geen aanwijzingen van schuld bestaan.

Bovendien is de onderzoeksrechter niet gebonden door de wettelijke omschrijving die de Procureur des Konings aan de feiten in de vordering tot onderzoek geeft. Hij kan aldus weigeren een bevel tot aanhouding af te leveren wanneer hij vaststelt dat het feit, dat het voorwerp van het onderzoek uitmaakt, door de wet niet strafbaar wordt gesteld met vijftien of twintig jaar dwangarbeid of een zwaardere straf en er geen ernstige en uitzonderlijke omstandigheden aanwezig zijn die de openbare veiligheid raken en waarop de aanhouding van de verdachte gegrond is.

De onderzoeksrechter die met het onderzoek betreffende een misdrijf is belast mag een bevel tot aanhouding verlenen ook al werd hij daartoe niet gevorderd of werd de verdachte niet uitdrukkelijk door de Procureur des Konings in verdenking gesteld.²¹

c. De inhoud van het bevel tot aanhouding

- de naam en de bevoegdheid van de onderzoeksrechter;
 - zijn handtekening en zijn zegel (artikelen 95 en 96 Sv.);
 - dag en uur waarop het bevel werd verleend;
 - de identiteit van de aangehoudene;
 - de vermelding van de voorafgaande ondervraging van de verdachte (artikel 94 Sv. en artikel 1 W. 20 april 1874) of van de onmogelijkheid ervan;
 - het ten laste gelegde feit en de toepasselijke strafbepalingen (artikel 96 Sv.);
- de motivering.

Het bevel tot aanhouding moet onder meer het aan de betrokkene ten laste gelegde feit vermelden alsmede de wetsbepalingen krachtens dewelke dit feit strafbaar is, opdat kan worden nagegaan of de voorlopige hechtenis wettelijk toegelaten is.²² Geen enkele wettelijke bepaling schrijft echter voor dat het bevel tot aanhouding de datum of de plaats van het ten laste gelegde feit moet vermelden.²³ De rechtspraak neemt aan dat de verdachte voldoende over het geheel van de tenlastelegging wordt ingelicht bij zijn ondervraging door de onderzoeksrechter.²⁴

21. Cass., 29 maart 1926, *Pas.*, 1926, I, 325.

22. Cass., 5 mei 1975, *Pas.*, 1975, I, 878, *Arr. Cass.*, 1975, 973; 15 juni 1983, *Pas.*, 1983, I, 1157, *Arr. Cass.*, 1982-83, 1269.

23. Cass., 2 april 1985, *Pas.*, 1985, I, 972, *Arr. Cass.*, 1984-85, 1061; 21 mei 1985, *Arr. Cass.*, 1984-85, 1307; *R.W.*, 1985-86, 1735, noot A. VANDEPLAS.

24. K.I. Brussel, 29 september 1978, *R.W.*, 1978-79, 1041.

d. De rechtsmiddelen tegen de beslissing van de onderzoeksrechter

Naar luid van artikel 1, vierde lid W. 20 april 1874 is de beslissing van de onderzoeksrechter waarbij hij weigert gevolg te geven aan de vordering van de Procureur des Konings tot aanhouding van de verdachte niet vatbaar voor hoger beroep.

Deze regel is ook van toepassing op de gevallen waar een bevel tot aanhouding gevorderd wordt m.b.t. misdrijven strafbaar met dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar of een zwaardere straf, al heeft de rechter vastgesteld dat er tegen de verdachte aanwijzingen van schuld aan dergelijke feiten voorhanden waren.²⁵

Cassatieberoep door het *openbaar ministerie* is in dergelijke gevallen echter wel ontvankelijk.²⁶ Wanneer het Hof van Cassatie de beschikking van de onderzoeksrechter, die een verdachte onwettelijk in vrijheid laat, vernietigt, verwijst het de zaak naar een andere onderzoeksrechter van hetzelfde arrondissement.

Er werd ook beslist dat cassatieberoep door de Procureur des Konings tegen de weigering van de onderzoeksrechter mogelijk is wanneer het feit een correctionele gevangenisstraf van drie maanden of een zwaardere straf ten gevolge kan hebben, zonder dat de straf dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar of meer bedraagt. Dit betrof een geval waar de bewijskracht van een proces-verbaal geschonden was door de beschikking van de onderzoeksrechter die had vastgesteld dat de verklaring van een verdachte naar luid waarvan hij van zijn vrijheid beroofd werd te 9 u. niet tegengesproken was door processen-verbaal, terwijl het proces-verbaal vaststelde dat de verdachte te 11 u. van zijn vrijheid werd beroofd.²⁷ De onderzoeksrechter had in deze omstandigheden geweigerd een bevel tot aanhouding te verlenen op grond dat blijkens de processen-verbaal van het dossier de termijn van 24 u. overschreden was.

De rechtspraak heeft dus aan het O.M., ondanks de afwezigheid van wettekst, de bevoegdheid om cassatieberoep aan te tekenen toegekend op grond van de overweging dat de beslissing van de onderzoeksrechter ten deze een eindbeslissing is in de zin van artikel 416 Sv. en derhalve vatbaar voor cassatieberoep.

De rechtspraak heeft ook aangenomen dat cassatieberoep tegen het afleveren van het aanhoudingsbevel aangetekend door de *verdachte* niet mogelijk is omdat dit bevel tot aanhouding niet kan worden beschouwd als een in laatste aanleg gewezen rechterlijke beslissing in de zin van artikel 407 Sv., daar het onderworpen is aan het toezicht dat de onderzoeksgerechten uitoefenen wanneer ze uitspraak doen over de bevestiging ervan met toepassing van artikel 4 W. 20 april 1874.²⁸

25. K.I. Antwerpen, 20 juni 1975, *R.W.*, 1975-76, 168, noot L. DE WILDE.

26. Cass., 22 maart 1976, *Pas.*, 1976, I, 813, *Arr. Cass.*, 1976, 853; Cass., 17 augustus 1976, *R.W.*, 1976-77, 925; Cass., 21 juni 1978, *Pas.*, 1978, I, 1204, *Arr. Cass.*, 1978, 1237.

27. Cass., 18 november 1980, *Pas.*, 1981, I, 326, *Arr. Cass.*, 1980-81, 305.

28. Cass., 9 maart 1983, *Pas.*, 1983, I, 748, conclusie E. LIEKENDAEL, *Arr. Cass.*, 1982-83, 844.

2. DE ONTZEKKING VAN VRIJ VERKEER

Onmiddellijk na het eerste verhoor kan de verdachte vrij verkeer hebben met zijn raadsman. Als echter gevreesd wordt dat de aangehoudene met de buitenwereld contacten zou opnemen die de ontdekking van de waarheid kunnen schaden, kan de onderzoeksrechter een bevel tot ontzegging van vrij verkeer verlenen onmiddellijk na het eerste verhoor. In een later stadium van het onderzoek kan hij zulk bevel niet uitreiken. Dit bevel geldt ten hoogste voor drie dagen, na het eerste verhoor. Het kan niet vernieuwd worden (artikel 3 W. 20 april 1874).

De vernieuwing van de weigering van vrij verkeer is zelfs onwettelijk wanneer ze verband houdt met verschillende feiten die achtereenvolgens aan de verdachte worden ten laste gelegd.²⁹

3. DE BEVESTIGING VAN BEVEL TOT AANHOUDING

Het bevel tot aanhouding wordt niet gehandhaafd indien het niet binnen vijf dagen na de ondervraging wordt bevestigd, op verslag van de onderzoeksrechter, de Procureur des Konings en de verdachte gehoord (artikel 4 W. 20 april 1874).

Voor de *berekening van die termijn* is de dies a quo niet begrepen in de termijn, maar wel de dies ad quem. Het is zeer twijfelachtig of de bevestiging verschoven mag worden naar de eerstvolgende werkdag, wanneer de vijfdaagse termijn eindigt op een zaterdag, een zondag of een andere wettelijke feestdag³⁰, nu recent aangenomen werd dat artikel 644, eerste lid Sv. en 53 Ger.W. geen toepassing vinden m.b.t. de termijn bepaald bij artikel 20, zevende lid W. 20 april 1874.³¹

Bij de bevestiging van een bevel tot aanhouding, overeenkomstig artikel 4 Wet 20 april 1874, zijn de onderzoeksgerechten verplicht de wettigheid van dit bevel na te gaan. Bij die gelegenheid moeten zij o.m. onderzoeken of de verdachte, vooraleer hij voorlopig werd aangehouden, door de onderzoeksrechter werd ondervraagd, of er voldoende schuldaanwijzingen waren, of het bevel tot aanhouding tot stand is gekomen en werd afgeleverd bij de aanhouding of uiterlijk binnen vierentwintig uren conform artikel 7 G.W., of voldaan is aan de eisen door artikel 1, eventueel door artikel 2 van de wet gesteld voor het verlenen van een bevel tot aanhouding en of, op het ogenblik van de bevestiging, aan die vereisten nog steeds is voldaan. Bij de controle van dit laatste punt moeten zij ook rekening houden met het resultaat van de onderzoeksverrichtingen die sedert de aanhouding zijn geschied en met hun weerslag o.m. op de schuldaanwijzingen m.b.t. tot het aan de verdachte ten laste gelegde feit en op de kwalificatie van dat feit.

Het staat aan de onderzoeksgerechten, die oordelen het bevel tot aanhouding te moeten bevestigen, vrij dit aan te vullen³² of, bij een wijziging van de oorspronkelijke kwalificatie van de feiten, andere motieven aan te voeren om de wettig-

29. K.I. Luik, 11 mei 1983, *Jur. Liège*, 1983, 412, noot F. PIEDBŒUF.

30. BOUTMANS, E., o.c., p. 74, nr. 147.

31. Cass., 12 september 1984, *Pas.*, 1985, I, 61, *Arr. Cass.*, 1984-85, 77.

32. Cass., 23 juni 1981, *Pas.*, 1981, I, 1222, *R.W.*, 1982-83, 359, noot A. VANDEPLAS.

heid ervan te verzekeren. Die gerechten kunnen, wanneer het bevel wettig is, volstaan met de bevestiging ervan zonder verdere motivering behalve het geval dat door het O.M., de aangehoudene of zijn raadsman een conclusie is neergelegd.³³ Zo de motivering van het bevel tot aanhouding echter niet voldoet aan de door de wet gestelde eisen, moeten de onderzoeksgerechten de motivering aanvullen.³⁴

Wanneer de onderzoeksgerechten over het al dan niet bevestigen van het bevel tot aanhouding moeten beslissen, zijn ze geenszins gehouden door het overeenkomstig advies waarvan in het derde lid van artikel 1 van de wet wordt gewag gemaakt, welk advies enkel geldt voor de onderzoeksrechter die de verdachte in vrijheid zou willen laten. Het arrest dat oordeelt dat de onderzoeksgerechten, wanneer ze met toepassing van artikel 4 van de wet, in de procedure gehouden zijn aan dezelfde regelen als die waaraan de onderzoeksrechter is onderworpen bij het afleveren van het bevel tot aanhouding, kent aan bedoeld artikel 4 een draagwijdte toe die het niet bevat.³⁵

Hoewel de onderzoeksgerechten bij bevestiging van het aanhoudingsbevel hun beslissing overeenkomstig de art. 1, 2 en 4 Wet voorlopige hechtenis met redenen dienen te omkleden, behoeven zij evenwel, bij onstentenis van conclusie dienaangaande, niet vast te stellen dat er schuldaanwijzingen bestaan.

Wanneer het feit een correctionele gevangenisstraf van drie maanden of een zwaardere straf ten gevolge kan hebben, levert de vaststelling dat de verdachte geen gekende woon- of verblijfplaats heeft, voldoende grond op voor het verlenen van een aanhoudingsbevel en de bevestiging ervan.³⁶

Krachtens artikel 4 van de Wet van 20 april 1974 wordt aan de verdachte in het proces-verbaal van ondervraging, die de uitreiking van een bevel tot aanhouding voorafgaat, uitdrukkelijk gevraagd of hij verlangt zich te doen bijstaan van een raadsman.

Bij bevestiging van het bevel tot aanhouding binnen vijf dagen na de ondervraging door de Raadkamer, geeft de griffier bij aangetekende *brief* aan de aangevozen raadsman kennis van plaats, dag en uur van verschijning in de Raadkamer.³⁷ Dit belet niet dat als de verdachte aan de onderzoeksrechter heeft verklaard dat hij vooralsnog geen raadsman heeft gekozen, een advocaat hem bij de verschijning in de Raadkamer mag bijstaan.

Bij deze bevestiging binnen de vijf dagen, *wordt het dossier niet ter beschikking* van de raadsman van de verdachte gesteld.³⁸

Volgens de rechtspraak is deze toestand niet onverenigbaar met artikel

33. Cass., 29 maart 1983, *Pas.*, 1983, I, 818, *Arr. Cass.*, 1982-83, 920.

34. Cass., 3 juni 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1352.

35. Cass., 29 maart 1983, *Pas.*, 1983, I, 818 *Arr. Cass.*, 1982-83, 920.

36. Cass., 17 september 1980, *Pas.*, 1981, I, 68, *Arr. Cass.*, 1980-81, 66.

37. VANDEPLAS, A., 'Kanttekeningen bij de wet op de voorlopige hechtenis', *R.W.*, 1974-75, 1885-1890.

38. Cass., 4 mei 1983, *Pas.*, 1983, I, 1002, *Arr. Cass.*, 1982-83, 1102; 10 juni 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1383.

6 E.V.R.M. dat geen betrekking heeft op de procedure inzake voorlopige hechtenis.³⁹

Al is het recht van verdediging daarentegen wel van toepassing op de rechtspleging voor de onderzoeksgerechten, kan er geen schending van dit algemeen rechtsbeginsel worden afgeleid uit het ontbreken van inzage van het dossier, nu uit artikel 4 juncto het laatste lid van artikel 5 W. 20 april 1874 blijkt dat de wetgever gewild heeft dat het onderzoek bij de bevestiging van het bevel tot aanhouding geheim zou blijven.⁴⁰ Recente rechtspraak voegt er nog aan toe dat het feit dat de beklaagde bij de bevestiging van het bevel tot aanhouding geen inzage kan hebben van het dossier geen schending uitmaakt van het recht van verdediging, daar immers de verdachte en zijn advocaat in de Raadkamer van de stand van de procedure op de hoogte worden gebracht door de onderzoeksrechter, die een onafhankelijke rechter is.⁴¹

Wel werd aangenomen dat het recht van verdediging geschonden is wanneer de Raadkamer een aanhoudingsbevel bevestigt en hierbij, zonder ernstige reden, nalaat de verdachte te horen.⁴²

Wanneer het strafdossier niet aantoonst dat het bevel tot aanhouding binnen de 24 u. is betekend, dient de verdachte in vrijheid te worden gesteld.⁴³

De vraag rijst of de Belgische interne rechtspraak m.b.t. de procedure van bevestiging van het aanhoudingsbevel nog lange tijd zal gehandhaafd mogen worden daar de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens in een verslag van 8 oktober 1987 van oordeel was dat er tengevolge van het ontbreken van een inzagerecht voor de verdediging artikel 5, § 4 E.V.R.M. geschonden was.⁴⁴ Het wachten is thans op de beslissing van het Europees Hof.

4. DE HANDHAVING VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS

Het aanhoudingsbevel dat binnen de vijf dagen na de ondervraging bevestigd werd, kan enkel gehandhaafd worden indien de Raadkamer in deze zin beslist, de Procureur des Konings en de verdachte of zijn raadsman gehoord (artikel 5 W. 20 april 1874). De termijn van een maand begint te lopen vanaf de ondervraging van de verdachte en niet vanaf de eerste bevestiging. De bij artikel 5 W. 20 april 1874 bedoelde ondervraging betreft de voorafgaande ondervraging van de verdachte door de onderzoeksrechter.⁴⁵ De maand wordt berekend van de zoveelste tot daags voor de zoveelste, volgens de Gregoriaanse kalender. De dag van het uitgangspunt van de termijn is er niet inbegrepen.⁴⁶ Door artikel 5 wordt enkele

39. Cass., 24 maart 1981, *Arr. Cass.*, 1980-81, 829, *R.W.*, 1982-83, 1595, noot A. VANDEPLAS en 4 mei 1983, *Pas.*, 1983, I, 1002, *Arr. Cass.*, 1982-83, 1102; 10 juni 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1383 en 5 november 1986, *J.T.*, 1987, 158; K.I. Brussel, 12 december 1967, *R.D.P.* 1967-68, 906; 29 februari 1968, *Pas.*, 1968, II, 158.

40. *Ibidem.*

41. Cass., 24 juli 1986, *R.D.P.*, 1986, 912, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1502.

42. K.I. Brussel, 5 maart 1982, *J.T.*, 1982, 480.

43. K.I. Luik, 8 augustus 1985, *Jur. Liège*, 1985, 672.

44. Zaak Lamy t/ Belgische Staat. Zie hierover LAMBERT, P., 'En bref de Strasbourg', *J.T.*, 1988, 198.

45. Cass., 11 juni 1985, *Arr. Cass.*, 1984-85, 1403.

46. Cass., 26 mei 1944, *Pas.*, 1944, I, 357; Cass., 19 december 1978, *Pas.*, 1979, I, 475, *R.W.*, 1978-79, 2238; Cass., 5 mei 1982, *Pas.*, 1982, I, 1018.

vereist dat binnen de termijn van een maand na de laatste handhaving de voorlopige hechtenis wordt gehandhaafd, doch niet dat de beschikking van handhaving binnen diezelfde termijn aan de verdachte wordt betekend.⁴⁷

Het onderzoeksgerecht dat moet beslissen over de handhaving van de voorlopige hechtenis na een maand behoeft zich *niet meer* uit te spreken over de *geldigheid* van het bevel tot aanhouding.⁴⁸ De Raadkamer moet nagaan of er ernstige en uitzonderlijke omstandigheden bestaan die dermate de openbare veiligheid raken dat de voorlopige hechtenis erdoor vereist wordt, en, in zodanig geval, die omstandigheden nauwkeurig omschrijven zonder vermelding van de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte. De Raadkamer staat hier dus voor dezelfde motiveringsplicht als de onderzoeksrechter bij het uitreiken van het bevel tot aanhouding. Doch de motiveringsplicht geldt ook bij de handhaving van een bevel tot aanhouding verleend tegen een verdachte die geen verblijf in België heeft⁴⁹ of wegens een feit dat dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar of een zwaardere straf ten gevolge kan hebben.⁵⁰ Die motiveringsvereiste belet niet dat de onderzoeksgerechten die de voorlopige hechtenis handhaven hun beslissingen laten steunen op de redengeving vermeld in het bevel tot aanhouding, in de beschikking of het arrest waarbij het bevel tot aanhouding bevestigd wordt of in een vroegere beschikking of arrest waarbij de handhaving van de voorlopige hechtenis wordt bevolen, indien zij oordelen dat de daarin vermelde redenen op het tijdstip waarop ze uitspraak doen, nog steeds bestaan.⁵¹ Doch de beslissing tot handhaving zou niet naar recht verantwoord zijn als het onderzoeksgerecht verwijst naar een vroegere beslissing, zonder enige bijkomende beschouwing of verduidelijking waaruit kan worden afgeleid dat die redenen nog bestaan ten tijde van de uitspraak van zijn beslissing.⁵²

Een beslissing die rechtdoende over de handhaving van de voorlopige hechtenis zegt dat ze de redenen die het O.M. in zijn schriftelijke vordering aanvoert, overneemt, zonder uitdrukkelijk die redenen weer te geven, is regelmatig met redenen omkleed, wanneer die redenen van die aard zijn dat zij de beslissing regelmatig met redenen kunnen omkleeden.⁵³

De rechtspraak is verdeeld over de vraag of de onderzoeksgerechten ter gelegenheid van de handhaving van de voorlopige hechtenis de feiten mogen herkwaltificeren, wanneer blijkt dat de ten laste gelegde feiten niet meer beantwoorden aan de oorspronkelijke omschrijving in het bevel tot aanhouding.⁵⁴

Het artikel 5, derde lid van de wet op de voorlopige hechtenis houdt de verplichting in *het dossier* gedurende twee dagen *ter beschikking* te stellen van de

47. Cass., 6 mei 1988, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1195.

48. Cass., 19 april 1977, *Pas.*, 1977, I, 853, *Arr. Cass.*, 1977, 861; 14 januari 1981, *R.D.P.*, 1981, 602; 24 november 1982, *Pas.*, 1983, I, 382, *Arr. Cass.*, 1982-83, 416; 11 juni 1985, *Pas.*, 1985, I, 1278; *R.W.*, 1985-86, 1061 18 juli 1985, *Pas.*, I, 1413, *Arr. Cass.*, 1984-85, 1536; 29 april 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 850; 8 april 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1061; 29 april 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1171.

49. Cass., 7 mei 1974, *Pas.*, 1974, I, 932, *Arr. Cass.*, 1974, 1008, noot.

50. Cass., 3 september 1974, *pas.*, 1975, I, 6, *Arr. Cass.*, 1975, 10.

51. Cass., 6 mei 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1195.

52. Cass., 25 april 1980, *Pas.*, 1980, I, 1045, *Arr. Cass.*, 1979-80, 1055.

53. Cass., 21 oktober 1986, *Arr. Cass.*, 1986-87, 238.

54. K.I. Brussel, 7 februari 1987, *J.T.*, 1987, 367; Rk. Dendermonde, 26 augustus 1980, *R.W.*, 1980-81, 1595, noot A. VANDEPLAS.

raadsman van de verdachte en niet van de verdachte zelf.⁵⁵ De griffier geeft hiervan bij aangetekende brief bericht aan de raadsman. Wanneer de zaak voor behandeling vastgesteld is op een dinsdag, is de verwittiging van de raadsman per aangetekende brief op een vrijdag laattijdig, omdat rekening moet worden gehouden met de dagen waarop de griffies open zijn.⁵⁶ Om te weten wie de raadslieden van de verdachte zijn, moet de griffier niet enkel steunen op de verklaring afgelegd voor de onderzoeksrechter, maar moet hij ook rekening houden met de mededelingen die bij het dossier gevoegd worden en met de vermeldingen in de zittingsbladen van de vorige verschijningen in de Raadkamer.

De bij artikel 5, derde lid voorgeschreven verplichting om het dossier, gedurende twee dagen voor de dag vastgesteld voor de verschijning, op de griffie ter beschikking te stellen van de raadsman van de verdachte en het aan hem gegeven bericht zijn geen op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen. Het verzuim of de onregelmatigheid ervan brengt slechts nietigheid mee, als het recht van verdediging daardoor werd miskend.⁵⁷

Wanneer vóór de verschijning voor de Raadkamer en de Kamer van Inbeschuldigingstelling het dossier gedurende twee dagen op de griffie ter beschikking gesteld wordt van de raadsman van de verdachte, moet dat dossier volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie alleen die stukken bevatten waaruit de voortgang van het onderzoek blijkt⁵⁸ en waarover de onderzoeksrechter onmiddellijk kan beschikken.⁵⁹ Een schending van het recht van verdediging kan niet voortvloeien uit de enkele omstandigheid dat de schriftelijke vordering van het O.M. waarvan de gronden zijn overgenomen door het arrest van de Kamer van Inbeschuldigingstelling dat de handhaving van de voorlopige hechtenis beveelt, niet gedurende twee dagen vóór de verschijning voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling ter beschikking is gesteld van de verdachte of van diens raadsman.⁶⁰ Geen enkele wetsbepaling houdt evenmin in dat bij het dossier van het onderzoek dat met toepassing van artikel 5 W 20 april 1874 gedurende twee dagen ter beschikking wordt gesteld van de raadsman van de verdachte een inventaris dient te worden gevoegd.⁶¹

De rechtspraak van Luik stelt terzake strengere procedure-eisen. Aldus werd geoordeeld dat de verdachte terecht inroept dat het dossier niet geduren 48 u. voor de eerste maandelijkse handhaving ter beschikking is geweest van zijn raadsman om zijn invrijheidstelling te bekomen⁶² en dat bij het niet kunnen inzien van het dossier gedurende 48 u. vóór de zitting van de Raadkamer wegens

55. Cass., 10 oktober 1979, *Pas.*, 1980, I, 184, met conclusie M. COLARD, *Arr. Cass.*, 1979-80, 176.

56. Cass., 24 juni 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1463.

57. Cass., 27 september 1978, *R.W.*, 1978-79, 2421, noot A. VANDEPLAS; Cass., 25 september 1979, *Pas.*, 1980, I, 118, *R.W.*, 1979-80, 2044; Cass., 26 september 1979, *Pas.*, 1980, I, 125, *R.W.*, 1980-81, 59, noot A. VANDEPLAS; Cass., 23 januari 1980, *Pas.*, 1980, I, 580, *Arr. Cass.*, 1979-80, 587; Cass., 29 oktober 1985, *Pas.*, 1986, I, 241, *Arr. Cass.*, 1985-86, 286; K.I. Antwerpen, 24 januari 1975, *R.W.*, 1974-75, 1900, K.I. Brussel, 15 juli 1975, *J.T.*, 1976, 167.

58. Cass., 4 februari 1987, *R.D.P.*, 1987, 681.

59. Cass., 13 augustus 1987, *R.W.*, 1987-88, 989, noot A. VANDEPLAS; *R.D.P.*, 1987, 995, noot J.S.

60. Cass., 20 maart 1985, *Pas.*, 1985, I, 891, *Arr. Cass.*, 1984-85, 989.

61. Cass., 9 januari 1985, *Pas.*, 1985, I, 547, *Arr. Cass.*, 1984-85, 623.

62. Rk. Luik, 13 september 1982, *Jur. Liège*, 1983, 414, noot F. PIEDBŒUF.

het laattijdig mededelen van zulke verschijning, de beschikking van de Raadkamer nietig is.⁶³

Hierbij komt dus de reserve niet voor dat een verzuim of een onregelmatigheid slechts nietigheid meebrengt, als het recht van verdediging daardoor wordt miskend. In diezelfde zin werd ook geoordeeld dat het ontbreken van het proces-verbaal van ondervraging van de verdachte door de onderzoeksrechter in het dossier tot de nietigheid van de procedure van voorlopige hechtenis leidt, zelfs al heeft de verdediging ervan kennis kunnen nemen bij de vorige verschijningen.⁶⁴ Ook die beslissing wijkt af van de rechtspraak van het Hof van Cassatie.

Wanneer een onderzoeksgerecht, in het kader van artikel 5 van de Wet op de voorlopige hechtenis, beslist dat de voorlopige hechtenis niet dient te worden gehandhaafd, op grond dat in de huidige stand van het onderzoek er geen voldoende aanwijzingen van schuld meer aanwezig zijn in verband met de tenlastelegging t.a.v. welke het aanhoudingsbevel werd verleend, stelt het niet vast dat er geen aanwijzingen bestaan om de verdachte wegens die tenlastelegging te vervolgen.⁶⁵

5. REGELS GEMEENSCHAPPELIJK AAN DE BEVESTIGING EN DE HANDHAVING

Inzake voorlopige hechtenis houden de onderzoeksgerechten steeds zitting met gesloten deuren.⁶⁶ Deze regel wordt geacht nageleefd te zijn zelfs als de gedingstukken er geen melding van maken, en de eventuele aanwezigheid van medeverdachten op de terechtzitting kan niet als een miskenning ervan worden beschouwd.⁶⁷ Artikel 6 E.V.R.M., volgens hetwelk de verdachte recht heeft op een openbare behandeling van zijn zaak, vindt ten deze geen toepassing.⁶⁸

Zowel in het belang van de goede rechtsbedeling als in het belang van de verdachte, vereist de procedure volgens dewelke de onderzoeksgerechten de voorlopige hechtenis controleren de *persoonlijke verschijning* van de verdachte. Hoewel men hem niet kan dwingen te verschijnen, verzet de opzet van de wet op de voorlopige hechtenis er zich tegen dat een verdachte die weigert te verschijnen zich door een advocaat laat vertegenwoordigen.⁶⁹ Doch wanneer de verdachte zich onmogelijk kan verplaatsen, kunnen de onderzoeksgerechten, op grond van artikel 185, § 2, tweede lid Sv., de advocaat toestaan de verdachte te vertegenwoordigen.⁷⁰

Buiten de aanwezigheid van de verdachte die in de onmogelijkheid verkeert te verschijnen en die niet regelmatig door zijn raadsman is vertegenwoordigd, kan inzake voorlopige hechtenis slechts uitspraak worden gedaan, wanneer de

63. K.I. Luik, 11 december 1986, *J.L.M.B.*, 1987, 123.

64. K.I. Luik, 9 september 1986, *Jur. Liège*, 1986, 681.

65. Cass., 16 september 1986, *Arr. Cass.*, 1986-1987, 64.

66. Cass., 18 juli 1985, *Arr. Cass.*, 1984-85, 1536.

67. Cass., 13 augustus 1987, *R.D.P.*, 1987, 998, noot J.S.

68. Cass., 15 april 1980, *Pas.*, 1980, I, 1015, *R.W.*, 1980 81, 251, Rk. Brussel, 10 augustus 1968, *R.D.P.*, 1968-69, 140.

69. Cass., 27 oktober 1975, *Pas.*, 1976, I, 258, *Arr. Cass.*, 1976, 267, *R.W.*, 1976-77, 1272, noot A. VANDEPLAS.

70. Cass., 6 september 1976, *Pas.*, 1977, I, 12, *R.W.*, 1976-77, 229.

beslissing tot handhaving van de hechtenis vaststelt dat het voor het onderzoeksgerecht niet mogelijk is zich te verplaatsen.⁷¹

Geen enkele wettelijke bepaling legt op of staat toe aan de onderzoeksgerechten, zitting houdende inzake voorlopige hechtenis, wanneer de verdachte niet zelf een raadsman heeft gekozen, hem een raadsman voor zijn verdediging toe te voegen.⁷²

Net zoals de onderzoeksrechter bij het afleveren van het bevel tot aanhouding, zijn de onderzoeksgerechten die over de voorlopige hechtenis oordelen er niet toe gehouden in hun beslissingen de plaats en/of de datum van de feiten die aan het bevel tot aanhouding ten grondslag liggen te vermelden, tenzij wanneer betreffende die plaats of die datum een betwisting wordt opgeworpen die de ontvankelijkheid van de strafvordering of de bevoegdheid van het onderzoeksgerecht aanbelangt.⁷³

De verplichting voor de onderzoeksgerechten om inzake voorlopige hechtenis hun beslissingen met redenen te omkleden is niet gegrond op artikel 97 G.W. maar wel op de bepalingen van de Wet op de voorlopige hechtenis.⁷⁴

Buiten de speciale *motiverings*plicht van artikel 5, eerste lid W. 20 april 1874, kan de situatie als volgt worden samengevat:

- De onderzoeksgerechten zijn, bij gebreke van een conclusie dienaangaande, niet verplicht uitdrukkelijk vast te stellen dat er voldoende aanwijzingen van schuld bestaan⁷⁵;

- Wanneer in conclusie wordt betwist dat zodanige aanwijzingen aanwezig zijn, antwoorden die gerechten regelmatig op de conclusie door vast te stellen dat zodanige aanwijzingen bestaan.⁷⁶ De aanwezigheid van aanwijzingen van schuld behoort tot de onaantastbare beoordeling van de rechter.⁷⁷ Wanneer echter een verdachte in conclusie betwist dat er voldoende aanwijzingen aanwezig zijn om de voorlopige hechtenis te handhaven, is het niet voldoende dat het onderzoeksgerecht beslist dat er ernstige en uitzonderlijke omstandigheden bestaan die de openbare veiligheid raken en de handhaving van de hechtenis noodzakelijk maken⁷⁸;

- Het onderzoeksgerecht moet antwoorden op de conclusie waarin o.m.

71. Cass., 26 september 1979, *Pas.*, 1980, I, 118, *R.W.*, 1979 80, 2043.

72. Cass., 25 september 1979, *Pas.*, 1980, I, 118, *R.W.*, 1979 80, 2044.

73. Cass., 2 april 1985, *Pas.*, 1985, I, 972, *Arr. Cass.*, 1984 85, 1061, 21 mei 1985, *Arr. Cass.*, 1984-85, 1307, *R.W.* 1985-86, 1735, noot A. VANDEPLAS.

74. Cass., 7 januari 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 636; Cass., 24 juli 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1502; Cass., 21 oktober 1986, *Arr. Cass.*, 1986-87, 238; Cass., 19 december 1986, *J.L.M.B.*, 1987, 1161; Cass., 25 november 1987, *J.L.M.B.*, 1988, 79.

75. Cass., 27 september 1978, *Pas.*, 1979, I, 133, *Arr. Cass.*, 1979, 121; Cass., 13 februari 1979, *Pas.*, 1979, I, 696; Cass., 17 september 1980, *Pas.*, 1981, I, 68; Cass., 26 november 1980, *Pas.*, 1981, I, 351, *Arr. Cass.*, 1980-81, 333; Cass., 5 mei 1981, *Pas.*, 1981, I, 1012; Cass., 15 juni 1982, *Pas.*, 1982, I, 1198, *Arr. Cass.*, 1981 82, 1287.

76. Cass., 25 juni 1980, *Pas.*, 1980, I, 1323, *Arr. Cass.*, 1979-80, 1344; Cass., 31 maart 1981, *R.W.*, 1981-82, 1490, noot; Cass., 27 juni 1984, *Arr. Cass.*, 1983-84, 1411.

77. K.I. Brussel, 31 oktober 1980, *J.T.*, 1981, 360.

78. Cass., 14 juni 1977, *Pas.*, 1977, I, 1050, *R.W.*, 1977-78, 57.

betwist wordt dat de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die de openbare veiligheid dermate raken dat de hechtenis moet worden gehandhaafd, bestaan.⁷⁹ Wanneer de verdachte op dit punt verklaart dat hij een vroegere conclusie overneemt, antwoordt het onderzoeksgerecht echter regelmatig op die conclusie wanneer ze vaststelt dat hierop voldoende is geantwoord in een vroegere beslissing⁸⁰;

— Het onderzoeksgerecht is verplicht te antwoorden op de conclusie van de verdachte in zoverre deze daarin een exceptie van onbevoegdheid of een andere exceptie opwerpt of betoogt dat het ten laste gelegde feit, al was het bewezen, geen strafbaar misdrijf is.⁸¹ Daarenboven moet de conclusie van de verdachte die enkel een strafverminderende verschoningsgrond inroept die het misdrijf laat bestaan, niet worden beantwoord.⁸²

De rechtspraak heeft weliswaar zoals hoger gemeld bij de behandeling van de fase van de bevestiging herhaalde malen beslist dat artikel 6 E.V.R.M. in de regel geen betrekking heeft op de rechtspleging inzake voorlopige hechtenis.⁸³ Bovendien hebben talrijke uitspraken beslist dat aan artikel 5.2 E.V.R.M., volgens hetwelk iedere gearresteerde onverwijld en in een taal, die hij verstaat, op de hoogte moet worden gebracht van de redenen van zijn arrestatie en van alle beschuldigingen welke tegen hem zijn ingebracht, is voldaan wanneer de verdachte, nadat hij vooraf door de onderzoeksrechter over de feiten werd ondervraagd, afschrift ontvangt van het bevel tot aanhouding met de vermelding van het misdrijf dat hem wordt verweten.⁸⁴ Het staat niettemin vast dat *de invloed van het E.V.R.M.*⁸⁶ *op de procedure van voorlopige hechtenis groot is.*

De onderzoeksgerechten moeten rekening houden met het recht dat de verdachte op grond van artikel 5.3 E.V.R.M. heeft te worden berecht binnen een *redelijke termijn* of te worden vrijgelaten tijdens de procedure.⁸⁶ Deze redelijke termijn moet in de betekenis van artikel 5.3 E.V.R.M., niet in abstracto, maar wel in

79. Cass., 24 januari 1979, *Pas.*, 1979, I, 590, *Arr. Cass.*, 1979, 584; Cass., 25 juni 1980, *Pas.*, 1980, I, 1323; Cass., 2 december 1981, *Pas.*, 1982, I, 452; Cass., 25 oktober 1983, *Pas.*, 1984, I, 213; *Arr. Cass.*, 1983-84, 228; Cass., 9 april 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1073; Cass., 19 december 1986, *J.L.M.B.*, 1987, 1161.

80. Cass., 24 januari 1984, *Arr. Cass.*, 1983-84, 603.

81. Cass., 4 januari 1977, *Pas.*, 1977, I, 479, *Arr. Cass.*, 1977, 479; K.I. Brussel, 31 oktober 1980, *J.T.*, 1981, 360.

82. Cass., 21 november 1978, *Pas.*, 1979, I, 335, *Arr. Cass.*, 1979, 323; Cass., 28 maart 1984, *Pas.*, 1984, I, 899.

83. Cass., 23 september 1968, *Pas.*, 1969, I, 89; Cass., 30 juni 1975 en 22 juli 1975, *Pas.*, 1975, I, 1064 en 1071; Cass., 9 januari 1985, *Pas.*, 1985, I, 547, *Arr. Cass.*, 1984-85, 623; Cass., 24 juli 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1502.

84. Cass., 27 maart 1984, *Pas.*, 1984, I, 892; Cass., 9 januari 1985, *Pas.*, 1985, I, 547; Cass., 24 juli 1986, *R.D.P.*, 1986, 912, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1502.

85. Zie ook Cass., 17 januari 1984, *Pas.*, 1984, I, 524, *R.W.*, 1984-85, 1147 met noot m.b.t. artikel 9, § 2 I.V.B.P.R.

86. Cass., 4 oktober 1977, *Pas.*, 1978, I, 144, *Arr. Cass.*, 1978, 155; Cass., 4 september 1979, *Pas.*, 1980, I, 3, *Arr. Cass.*, 1979-80, 3; Cass., 15 april 1980, *Pas.*, 1980, I, 1015, *R.W.* 1980-81, 251; Cass., 15 april 1981, *Pas.*, 1981, I, 921, conclusie J. VELU; Cass., 12 maart 1986, *Pas.*, 1986, I, 882; Cass., 10 juni 1987, *R.D.P.*, 1987, 984, noot J.S.; K.I. Luik 13 oktober 1987, *J.T.*, 1987, 683.

het licht van de gegevens van iedere zaak worden beoordeeld.⁸⁷ Hierbij is een van de criteria of daden van onderzoek, die nodig zijn om de waarheid te ontdekken, nog gaande zijn en zonder overantwoorde vertraging worden verricht.⁸⁸ De onderzoeksgerechten moeten op dit punt de conclusie van de verdachte beantwoorden waarin de overschrijding van de redelijke termijn wordt aangevoerd en betoogd wordt dat het onderzoek traag verloopt.⁸⁹ Ze moeten letten op de manier waarop het onderzoek plaatsheeft. De rechtspraak heeft aangenomen dat de ontkenningen van de verdachte en de talrijke door hem gepleegde feiten, waaruit zijn neiging tot het plegen van een welbepaald soort misdrijven blijkt, als feitelijke gegevens in aanmerking kunnen worden om te besluiten dat het onderzoek geen onverantwoorde vertraging heeft opgelopen.⁹⁰ Er is overschrijding van de redelijke termijn en de verdachte dient in vrijheid gesteld te worden, wanneer de feiten door de verdachte onmiddellijk zijn bekend en het onderzoek erna nogal anderhalf jaar voortduurt met rapport psychiater, ballistisch expert, lijk-schouwing, moraliteitsonderzoek.⁹¹

Even belangrijk is de rechtspraak die stelt dat het onderzoeksgerecht dat, tot bevestiging of handhaving van het bevel tot aanhouding van een gehechte, vaststelt dat deze de hem ten laste gelegde feiten heeft gepleegd, *het vermoeden van onschuld* vastgelegd in artikel 6.2 E.V.R.M. en artikel 14.2 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten miskent.⁹² Deze rechtspraak noopt de onderzoeksgerechten tot bijzondere voorzichtigheid. Er wordt echter aangenomen dat het vermoeden van onschuld niet miskend wordt door de enkele vermelding in de beslissing tot handhaving dat te vrezen valt dat de verdachte, mocht hij in vrijheid worden gesteld, opnieuw in een bepaald soort van misdrijven zal vervallen.⁹³ Het vermoeden van onschuld wordt ongetwijfeld ook niet miskend door de beslissing die, alvorens de gegevens te vermelden, waarop ze steunt om de handhaving te bevestigen, gewag maakt van aanwijzingen en niet van bewijzen van schuld.⁹⁴

6. DE OPHEFFING VAN HET BEVEL TOT AANHoudING

De onderzoeksrechter kan in de loop van het onderzoek de opheffing van het

87. Cass., 15 april 1980, *Pas.*, 1980, I, 1012; Cass., 20 maart 1985, *Pas.*, 1985, I, 893, *Arr. Cass.*, 1984-85, 992; Cass., 12 juni 1985, *Pas.*, 1985, I, 1298, *Arr. Cass.*, 1984-85, 1412; Cass., 11 september 1985, *Pas.*, 1986, I, 27, *Arr. Cass.*, 1985-86, 30; Cass., 18 december 1985; *Arr. Cass.*, 1985-86, 581.

88. Cass., 27 februari 1980, *Pas.*, 1980, I, 788; Cass., 21 november 1984, *Pas.*, 1985, I, 368; Cass., 9 januari 1985, *Pas.*, 1985, I, 547, *Arr. Cass.*, 1984-85, 623; Cass., 24 juli 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1510.

89. Cass., 20 maart 1985, *Pas.*, 1985, I, 893, *Arr. Cass.*, 1984-85, 992; Cass., 12 maart 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 972; Cass. 9 april 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1069.

90. Cass., 11 december 1985, *Pas.*, 1986, 461, *Arr. Cass.*, 1985-86, 531.

91. K.I. Luik, 28 oktober 1987, *J.T.*, 1987, 663.

92. Cass., 20 september 1983, *Arr. Cass.*, 1983-84, 59; Cass., 13 maart 1985, *Pas.*, 1985, I, 864, *Arr. Cass.*, 1984-85, 957; Cass., 22 mei 1985, *Pas.*, I, 1192, *Arr. Cass.*, 1984-85, 1313; Cass., 11 juni 1985, *Pas.*, 1985, I, 1280, *Arr. Cass.*, 1984-85, 1405.

93. Cass., 18 december 1985, *Arr. Cass.*, 1985-86, 586.

94. Cass., 18 juni 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1435.

bevel tot aanhouding voorstellen.⁹⁵

De verdachte en zijn raadsman krijgen kennis van dit voorstel.

Bij overeenkomstige conclusie van de Procureur des Konings of indien de Procureur des Konings geen conclusie genomen heeft binnen de 24 uur na de kennisgeving van het voorstel van de onderzoeksrechter, verleent deze laatste opheffing van het bevel tot aanhouding (artikel 6, leden 1, 2 en 3 van de Wet van 20 april 1874).

Bij niet-overeenkomstige conclusie van de Procureur des Konings, kan de rechter de invrijheidstelling niet bevelen. In dat geval wordt de zaak voorgelegd aan de Raadkamer binnen de vijf dagen te rekenen van de mededeling van het voorstel van de onderzoeksrechter aan de Procureur des Konings (artikel 6, vierde lid).

De Raadkamer moet in dit geval op verslag van de onderzoeksrechter de Procureur des Konings, en de verdachte of zijn raadsman gehoord, oordelen of de hechtenis wegens ernstige en uitzonderlijke omstandigheden in verband met de openbare veiligheid moet worden gehandhaafd.

Krachtens artikel 6, vierde lid, is die procedure in de Raadkamer niet toepasselijk wanneer het voorstel tot opheffing gedaan wordt:

1. tijdens de termijn die de uitreiking van het bevel tot aanhouding scheidt van de verschijning van de verdachte voor de Raadkamer met het oog op de eerste bevestiging;

2. wanneer voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling hoger beroep van de Procureur des Konings of van de verdachte tegen de beschikking van de Raadkamer, die uitspraak gedaan heeft over de eerste bevestiging of over de maandelijkse bevestiging aanhangig is.⁹⁶

In beide gevallen kan de verdachte slechts in vrijheid worden gesteld bij onstenenis van strijdige conclusie van de Procureur des Konings, genomen binnen de 24 uur nadat de onderzoeksrechter hem zijn voorstel tot opheffing heeft medegedeeld.

Het voorstel tot opheffing van het aanhoudingsbevel uitgaande van de onderzoeksrechter wordt zonder voorwerp wanneer de Raadkamer gelast is, na de beschikking tot mededeling van het dossier van het Openbaar Ministerie, met de vorming tot verwijzing van de verdachte onder de banden van het aanhoudingsbevel.⁹⁷

7. DE INVRIJHEIDSTELLING OP BORG

De voorlopige invrijheidstelling kan afhankelijk gemaakt worden van de verplichting een zekerheid te stellen (artikelen 10 e.v. van de Wet van 20 april 1874).

Deze zekerheidstelling waarborgt de verschijning van de verdachte bij alle

95. ROZIE, M., 'De opheffing van het bevel tot aanhouding op voorstel van de onderzoeksrechter', *R.W.*, 1972-73, 2005-2008.

96. Cass., 22 april 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1142, *R.D.P.*, 1986, 721.

97. Corr. Aarlen, 27 september 1977, *Jur. Liège*, 1977-78, 67.

proceshandelingen alsook ter uitvoering van de vrijheidsstraf.⁹⁸ De verdachte, die een beschikking van invrijheidstelling onder borg geniet, blijft gedetineerd indien hij niet het bewijs levert dat de borg gestort werd.

Gelet op de evolutie die het stelsel van de voorlopige hechtenis heeft ondergaan sinds de invoering van het Wetboek van Strafvordering, o.m. door de Wetten van 18 februari 1852, 20 april 1874 en 13 maart 1973, is de beslissing tot invrijheidstelling onder verplichting zekerheid te stellen, die het behoud van de voorlopige hechtenis tot gevolg kan hebben, alleen dan gerechtvaardigd indien zij eerst de bevestiging inhoudt dat de omstandigheden waaronder het bevel tot aanhouding kan worden gehandhaafd en die ze omschrijft, nog steeds bestaan.⁹⁹

De meeste rechtspraak m.b.t. de invrijheidstelling met zekerheidstelling betreft de ontvankelijkheid van rechtsmiddelen.

Het hoger beroep van een verdachte tegen een beslissing van de Raadkamer die zijn invrijheidstelling afhankelijk maakt van de verplichting een zekerheid te stellen, is niet ontvankelijk, wanneer de verdachte zonder voorbehoud de opgelegde zekerheid heeft gestort, daar dit een berusting inhoudt in de beslissing van de Raadkamer.¹⁰⁰ Het rechtsmiddel heeft volgens de rechtspraak geen bestaansreden meer nadat de verdachte in vrijheid is gesteld ingevolge het storten van de opgelegde zekerheidstelling.¹⁰¹ Ook de voorziening in cassatie van de verdachte tegen het arrest dat zijn voorlopige hechtenis handhaaft en beslist dat hij in vrijheid zal worden gesteld onder verplichting een zekerheid te storten, heeft volgens de rechtspraak geen reden van bestaan meer als de verdachte, na betaling van de borgsom, in vrijheid wordt gesteld.¹⁰²

Die beslissingen zijn voorzeker beïnvloed door de vaststaande rechtspraak dat een voorziening in cassatie van de verdachte tegen een arrest waarbij de voortzetting van de voorlopige hechtenis wordt bevolen, geen reden van bestaan meer heeft indien de verdachte ondertussen in vrijheid is gesteld.

Deze rechtspraak kan echter in twijfel worden gebracht. Zoals verschillende annotatoren het hebben doen opmerken, heeft de verdachte wel degelijk belang bij het instellen van deze rechtsmiddelen. In graad van hoger beroep kan het bedrag van de zekerheidstelling worden verminderd of kan de verdachte zelf in vrijheid worden gesteld zonder borgsom. Dezelfde beslissingen kunnen ook na een eventuele vernietiging worden getroffen door de Kamer van Inbeschuldigingstelling waarnaar de zaak verwezen is.

Men kan zich afvragen of de rechtspraak van het Hof van Cassatie op dit punt nog lang stand zal houden omdat het cassatieberoep ingesteld door de verdachte tegen een arrest van de Kamer van Inbeschuldigingstelling, waarbij een bevel tot aanhouding werd bevestigd, ondanks het feit dat de verdachte een paar dagen na de uitspraak van het bestreden arrest voor de Raadkamer was verschenen en tegen borgsom in vrijheid was gelaten, daarentegen wel ontvankelijk

98. FAURE, M., 'De voorlopige invrijheidstelling met zekerheidstelling', *R.W.*, 1986-87, 2817-2848.

99. Cass., 22 november 1977, *Pas.*, 1978, I, 321, *Arr. Cass.*, 1978, 335.

100. K.I. Antwerpen, 21 juni 1983, *R.W.*, 1983-84, 1084, noot P. ARNOU.

101. K.I. Antwerpen, 21 april 1981, *R.W.*, 1983-84, 799, noot A. VANDEPLAS.

102. Cass. 6 september 1983, *Pas.*, 1984, I, 9, noot R.D., *Arr. Cass.*, 1983-84, 10, *R.W.*, 1983-84, 2885, noot P. ARNOU en A. VANDEPLAS, Cass., 17 april 1984, *Pas.*, 1984, I, 1044 en 1045, *Arr. Cass.*, 1983-84, 1106 en 1107, *R.W.*, 1984-85, 1846, noot R. VERSTRAETEN.

werd verklaard.¹⁰³ Deze uitspraak is interessant omdat het belang van de verdachte erkend werd bij het instellen van een rechtsmiddel in omstandigheden die sterk gelijken op de bekritiseerde rechtspraak.

Deze vraag is des te scherper daar Procureur-Generaal Krings van mening is dat, afgezien van de storting van de borgsom en de invrijheidstelling van de verdachte, deze er belang bij heeft de beslissing te doen vernietigen en te bekomen dat de rechter op verwijzing hem zonder meer in vrijheid zou stellen.¹⁰⁴

8. HET NIEUW BEVEL TOT AANHOUDING

De onderzoeksrechter kan in elke stand van de zaak een bevel tot aanhouding uitvaardigen tegen de in vrijheid gelaten of in vrijheid gestelde verdachte, indien deze verzuimt bij enige proceshandeling te verschijnen. Hij kan ook ondanks de invrijheidstelling van de verdachte een nieuw bevel tot aanhouding uitvaardigen, wanneer nieuwe en ernstige omstandigheden deze maatregel nodig maken. Dat bevel omschrijft de nieuwe en ernstige omstandigheden waarop de aanhouding gegrond is (artikel 8 van de Wet van 20 april 1874).

Zoals E. Boutmans terecht heeft doen opmerken, wordt in de tekst van artikel 8 een onderscheid gemaakt tussen de verdachte die in vrijheid is gelaten en de verdachte die in vrijheid is gesteld. In het eerste geval kan hij enkel in hechtenis worden hernomen bij verzuim van verschijning bij een proceshandeling. In het tweede geval kan bovendien de onderzoeksrechter tegen hem een nieuw bevel tot aanhouding verlenen wanneer nieuwe en ernstige omstandigheden deze maatregel nodig maken.¹⁰⁵

Vanzelfsprekend moeten de voorwaarden van artikel 8 niet zijn verenigd, wanneer tegen een in vrijheid gelaten of in vrijheid gestelde verdachte aanwijzingen van schuld rijzen m.b.t. andere misdaden of wanbedrijven.

Het nieuw bevel tot aanhouding verleend in die omstandigheden is onderworpen aan de voorschriften van de artikelen 1 en 2 van de wet.

Dat is ook het geval wanneer de onderzoeksrechter die met het verder onderzoek van de zaak wordt belast nadat de zaak is onttrokken van een eerste onderzoeksrechter, die al een bevel tot aanhouding had verleend, een nieuw bevel tot aanhouding uitvaardigt. Dit bevel is geen nieuw bevel tot aanhouding in de zin van artikel 8, maar wel een bevel tot aanhouding verleend krachtens artikel 1 en onderworpen aan de voorschriften van artikel 4.¹⁰⁶

De nieuwe en ernstige omstandigheden bedoeld in artikel 8 kunnen bestaan in het vinden van nieuwe aanwijzingen van schuld tegen de in vrijheid gestelde verdachte.¹⁰⁷

Het Hof van Beroep te Gent was van oordeel dat wanneer de verdachte van zijn vrijheid werd beroofd ingevolge een bevel tot medebrenging, doch zonder ondervraging in vrijheid werd gesteld bij bevel van de onderzoeksrechter, hij niet opnieuw kan aangehouden worden, dan met inachtneming van artikel 8,

103. Cass., 20 juli 1982, *Pas.*, 1982, I, 1312, conclusie E. LIEKENDAEL.

104. KRINGS, E., *l.c.*, *R.W.*, 1984-85, 591.

105. BOUTMANS, E., *o.c.*, p. 146, nr. 321.

106. Cass., 10 december 1980, *Pas.*, 1981, I, 409, *R.W.*, 1982-83, 1853, noot A. VANDEPLAS; Cass., 15 oktober 1985, *Pas.*, 1986, I, 173, *Arr. Cass.*, 1985-86, 198.

107. Cass., 24 juli 1986, *R.D.P.*, 1986, 912, *R.W.*, 1985-86, 1502.

omdat een bevel tot medebrenging gelijk te stellen is met een bevel van de rechter, als bedoeld bij artikel 7, derde lid G.W.¹⁰⁸

9. DE RECHTSMIDDELEN TEGEN DE BESCHIKKINGEN VAN DE RAADKAMER

a. Het hoger beroep

Hoger beroep is mogelijk tegen de beschikkingen van de Raadkamer, die zich over de bevestiging of de handhaving van de voorlopige hechtenis uitspreken. Dit rechtsmiddel staat ook open tegen de beslissingen van de Raadkamer gegeven in het geval bedoeld in artikel 6.

De termijn om hoger beroep in te stellen loopt ten aanzien van het O.M., van de dag van de beschikking en staat nog open op de dag na die waarop de beschikking werd uitgesproken.¹⁰⁹ Uit de omstandigheid dat het O.M. de vermelding 'zonder verzet' heeft geschreven op een beschikking van de Raadkamer kan niet wettig worden afgeleid dat het geen recht heeft om binnen de wettelijke termijn hoger beroep in te stellen tegen de beschikking dat de voorlopige hechtenis niet behoeft te worden gehandhaafd. Als de Procureur des Konings binnen de wettelijke termijn hoger beroep heeft ingesteld, blijft de stand van zaken ongewijzigd totdat over het hoger beroep wordt beslist en blijft de gedetineerde wettelijk gevangen gehouden.¹¹⁰

Het hoger beroep van de verdachte moet, in de regel, uiterlijk worden ingesteld de dag volgend op die waarop de beschikking is betekend.¹¹¹ Net als voor het O.M. moet echter rekening worden gehouden met artikel 644, eerste lid Sv. dat bepaalt dat wanneer in strafzaken de termijn om hoger beroep in te stellen eindigt op een zaterdag, op een zondag of op een andere wettelijke feestdag, hij verlengd wordt tot de eerstvolgende werkdag. Ook de advocaat kan hoger beroep instellen.¹¹² De verdachte kan niet alleen beroep instellen door een verklaring gedaan op de griffie, doch ook door een verklaring aan de directeur van de straf-inrichting of aan zijn afgevaardigde (artikel 20, derde lid W. 20 april 1874 en artikel 1 W. 28 juli 1893).

De procedures m.b.t. het verwittigen van de raadsman van de verdachte en de inzage van het dossier ingeval van hoger beroep tegen een beschikking van bevestiging of handhaving zijn dezelfde als voor de Raadkamer. Hier ook zijn de pleegvormen niet voorgeschreven op straffe van nietigheid en het verzuim of de onregelmatigheid ervan kan slechts tot vernietiging van de rechtspleging leiden, indien daardoor de rechten van de verdediging zijn geschaad.¹¹³

108. K.I. Gent, 9 november 1984, *R.W.*, 1984-85, 2074, noot A. VANDEPLAS.

109. Cass., 10 mei 1977, *Pas.*, 1977, I, 917, *Arr. Cass.*, 1977, 926, *R.W.*, 1977-78, 1811, noot A. VANDEPLAS.

110. Cass., 13 augustus 1980, *Pas.*, 1980, I, 1387, *Arr. Cass.*, 1979-80, 1395, *R.W.*, 1980-81, 2186; Cass., 25 november 1987, *J.L.M.B.*, 1988, 79.

111. Cass., 16 juli 1984, *Pas.*, 1984, I, 1331, *Arr. Cass.*, 1983-84, 1440.

112. Cass., 29 oktober 1974, *Arr. Cass.*, 1975, 274.

113. Cass., 20 september 1977, *Pas.*, 1978, I, 87, *Arr. Cass.*, 1978, 93; Cass., 26 september 1979, *Pas.*, 1980, I, 125, *R.W.*, 1979-1980, 59, noot A. VANDEPLAS; Cass., 23 januari 1980, *Pas.*, 1980, I, 580, *Arr. Cass.*, 1979-80, 587.

De rechtspleging wordt geregeld bij artikel 20 W. 20 april 1874, waarvan het zesde lid bepaalt dat de Kamer van Inbeschuldigingstelling uitspraak doet met voorrang boven alle andere zaken, het O.M. en de verdachte of zijn raadsman gehoord. Artikel 209 Sv., krachtens hetwelk, in geval van hoger beroep, door een van de rechters van het appelgerecht ter terechtzitting verslag moet worden uitgebracht, vindt ten deze geen toepassing.¹¹⁴

De beslissing moet binnen de vijftien dagen nadat beroep is ingesteld worden gewezen. Zodra deze termijn is verstreken, wordt de verdachte in vrijheid gesteld.¹¹⁵ Deze termijn wordt geschorst tijdens de duur van het uitstel verleend op verzoek van de verdediging. Noch de door de verdachte gedane afstand van de termijn van vijftien dagen met de bedoeling de uitspraak van het arrest te vertragen, noch de vermelding in het arrest dat het op verzoek van de verdachte is dat de uitspraak na het verstrijken van de termijn zal volgen, verantwoorden het verlengen van de termijn van vijftien dagen naar recht.¹¹⁶ De termijn van vijftien dagen wordt ook niet geschorst wanneer het uitstel door de rechter ambtshalve wordt bevolen, ook al was het om de raadsman van de verdachte in de gelegenheid te stellen de verdediging van zijn cliënt voor te bereiden. De artikelen 644 Sv. en 53 Ger. W. zijn ter zake niet van toepassing.¹¹⁷ De termijn van vijftien dagen moet worden toegepast met voorrang boven de procedure van wraking.¹¹⁸

De rechtspraak is van oordeel dat de Kamer van Inbeschuldigingstelling die, na te hebben vastgesteld dat de voorgeschreven vormen voor de Raadkamer niet waren nagekomen, de beroepen beschikking kan tenietdoen. Zo de voor de procedure in hoger beroep voorgeschreven vormen wel zijn nagekomen, zelf kan beslissen over de redenen van de voorlopige hechtenis.¹¹⁹ De K.I. kan aldus binnen de termijn bepaald bij artikel 20, zevende lid W. 20 april 1874 de voorlopige hechtenis handhaven, al was de bestreden beschikking nietig.¹²⁰

Nu de rechtspleging voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling mede t.a.v. het recht van verdediging regelmatig is, vertoont de mogelijke schending voor de Raadkamer van de voorschriften van de wet op de voorlopige hechtenis en van het recht van verdediging volgens de rechtspraak geen belang meer.

De Kamer van Inbeschuldigingstelling, die kennis neemt van het hoger beroep tegen de beschikking waarbij de voorlopige hechtenis wordt gehandhaafd binnen de bij artikel 5 van de wet bepaalde termijn en die de beschikking nietig verklaart wegens schending van het recht van verdediging, is ertoe gehouden met toepassing van artikel 215 Sv. *de zaak aan zich te trekken*. Eventueel kan zij, overeenkomstig artikel 5 van de wet, bevelen dat de voorlopige hechtenis wordt ge-

114. Cass., 18 juni 1986, *Arr. Cass.*, 1985-86, 1435.

115. Luik, 25 oktober 1979, *Jur. Liège*, 1979-80, 426, noot F. PIEDBŒUF.

116. Cass., 27 mei 1980, *Pas.*, 1980, I, 1176, *Arr. Cass.*, 1979-80, 1187, *R.W.*, 1980-81, 1258.

117. Cass., 12 september 1984, *Pas.*, 1985, I, 61, *Arr. Cass.*, 1984-85, 77.

118. Cass., 26 november 1980, *Pas.*, 1980, I, 351, *Arr. Cass.*, 1980-81, 333; K.I. Brussel, 14 oktober 1980, *J.T.*, 1981, 360.

119. Cass., 10 mei 1977, *Pas.*, 1977, I, 917, *Arr. Cass.*, 1977, 926, *R.W.*, 1977-78, 1811, noot A. VANDEPLAS; K.I. Brussel, 28 april 1976, *R.W.*, 1976-77, 90; Antwerpen, 16 januari 1981, *R.W.*, 1981-82, 613, noot A. VANDEPLAS.

120. Cass., 20 juli 1983, *Pas.*, 1983, I, 1249; K.I. Brussel, 5 maart 1982, *J.T.*, 1982, 480.

handhaafd, ook al is, op het ogenblik van de uitspraak, meer dan een maand verlopen sedert het bevel tot aanhouding of sedert de laatste regelmatige beschikking van de Raadkamer, mits het arrest wordt uitgesproken binnen de termijn van vijftien dagen sedert het instellen van hoger beroep.¹²¹ Ze kan eveneens, wanneer ze gelast is door het hoger beroep van de verdachte tegen een onregelmatige beschikking, waarbij het bevel tot aanhouding wordt bevestigd¹²², het bevel tot aanhouding bevestigen, ook al is op het ogenblik van de uitspraak, meer dan vijf dagen verlopen sedert het bevel tot aanhouding.

Op hoger beroep van de Procureur des Konings tegen de invrijheidstelling door de Raadkamer kan de Kamer van Inbeschuldigingstelling slechts tot bevestiging of handhaving van het bevel tot aanhouding beslissen, zo dit met eenparigheid van stemmen geschiedt.¹²³

b. Het cassatieberoep

De verdachte kan cassatieberoep instellen tegen het arrest van de Kamer van Inbeschuldigingstelling waardoor de voorlopige hechtenis bevestigd of gehandhaafd wordt. De voorziening tegen een beschikking van de Raadkamer, die binnen de vijf dagen een aanhoudingsbevel bevestigt, is natuurlijk niet vatbaar voor cassatieberoep, daar deze beschikking niet in laatste aanleg gewezen is.¹²⁴

Wanneer het Hof van Cassatie de beslissing tot handhaving van de voorlopige hechtenis wegens niet regelmatige motivering vernietigt, heeft de cassatie niet de invrijheidstelling van de verdachte tot gevolg, tenzij het Hof van Cassatie de onwettigheid van de voorlopige hechtenis zou vaststellen. Het onderzoeksgerecht kan binnen de maand de hechtenis voor een nieuwe termijn van een maand handhaven. Deze laatste beslissing is aangetast door een ontbindende voorwaarde, zijnde de eventuele opheffing van het bevel tot aanhouding door het Hof van Beroep waarnaar de beslissing over de vorige handhaving door het Hof van Cassatie werd verwezen.¹²⁵

Wanneer het Hof van Cassatie een arrest van de Kamer van Inbeschuldigingstelling vernietigt en de zaak verwijst naar een ander rechtscollege in hoger beroep, is de in het voorlaatste lid van artikel 20 bepaalde termijn niet meer toepasselijk. Er is ook geen andere wetsbepaling die in dat geval een termijn bepaalt.¹²⁶

Na enige aarzeling heeft de rechtspraak aangenomen dat de voorziening van de Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep tegen een arrest van de Kamer van Inbeschuldigingstelling, waarbij wordt beslist dat er geen grond bestaat tot bevestiging of handhaving van het tegen de verdachte verleend bevel tot aanhouding, niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang.¹²⁷

121. Cass., 25 september 1984, *Pas.*, 1985, I, 119, *Arr. Cass.*, 1984-85, 142.

122. Cass., 27 maart 1984, *Pas.*, 1984, I, 892, *Arr. Cass.*, 1983-84, 998.

123. Cass., 26 januari 1970, *Arr. Cass.*, 1970, 471.

124. Cass., 25 april 1984, *Pas.*, 1984, I, 1055.

125. Cass., 20 juli 1977, *Pas.*, 1977, I, 1116, *Arr. Cass.*, 1977, 1131.

126. Cass., 28 februari 1978, *Pas.*, 1978, I, 745, *Arr. Cass.*, 1978, 766.

127. Cass., 20 januari 1982, *Pas.*, 1982, I, 620, *Arr. Cass.*, 1981-82, 638; Cass., 22 juni 1983, *Pas.*, 1983, I, 1187, conclusie E. KRINGS, *Arr. Cass.*, 1982-83, 1306.

Hoofdstuk 4. Besluiten

Het is overduidelijk dat de recente rechtspraak een meer dan behoorlijke plaats in de regeling van het onderzoek inneemt.

De vraag rijst naar de algemene tendensen van de jurisprudentie.

Vooreerst, kunnen er enkele *negatieve aspecten* worden belicht. Er zijn beslissingen m.b.t. het toezicht op het gerechtelijk onderzoek, en m.i.b. m.b.t. het al dan niet bestaan van rechtsmiddelen tegen bepaalde beschikkingen van de onderzoeksrechter in hoofde van particulieren en m.b.t. de bevoegdheid van de voorzitter zitting houdend in kort geding die elkaar tegenspreken. Deze uiteenlopende rechtspraak is zeker geen pluspunt voor de rechtszekerheid. ook is er een overdreven formalisme te betreuren in talrijke beslissingen. Wat de voorlopige hechtenis betreft, werd de specifieke motiveringsverplichting van het bevel tot aanhouding en de beschikkingen van de onderzoeksgerechten hier niet behandeld. Doch het lijdt geen twijfel dat deze motiveringsplicht thans eerder ervaren wordt als een nodeloze bemoeilijking van de te nemen beslissingen, dan als een effectieve vorm van rechtsbescherming voor de enkeling.

In hetzelfde domein kan men zich afvragen welk nut het voor de verdediging heeft cassatie van een bestreden arrest te bekomen, terwijl de verdachte aangehouden blijft en de zaak eenvoudigweg verwezen wordt naar een ander hof van beroep. Ofwel welk voordeel biedt het voor de verdediging in hoger beroep te doen aanvaarden dat de procedurevereisten m.b.t. het bericht aan de advocaat en de ter beschikkingstelling van het dossier in eerste aanleg niet nageleefd werden, terwijl de rechters in hoger beroep de zaak kunnen evoceren en de handhaving van de voorlopige hechtenis desondanks kunnen bevelen?

Het overdreven formalisme van de procedure van voorlopige hechtenis kan niet enkel door de verdediging, doch ook door de rechterlijke macht aan de kaak worden gesteld. Het is niet helemaal logisch dat de rechter die beslist een verdachte onder borg vrij te stellen eerst de omstandigheden, waaronder het bevel tot aanhouding kan worden gehandhaafd moet omschrijven en daarenboven moet vaststellen dat deze omstandigheden nog steeds bestaan en vervolgens de invrijheidstelling beveelt.

Het getuigt ook van een overdreven formalisme dat de beslissing van een onderzoeksgerecht dat bij een bevestiging of een handhaving geconfronteerd is met de overduidelijke gegevens van het dossier en vaststelt tengevolge een verschrijving dat de verdachte de hem ten laste gelegde feiten heeft gepleegd, gecasseerd wordt wegens miskennen van het vermoeden van onschuld, wat evenmin zal beletten dat de verdachte aangehouden blijft tenminste totdat de verwijzingsrechter zich uitgesproken heeft.

Het overdreven formalisme woekert niet enkel op het gebied van de voorlopige hechtenis. In bepaalde gevallen kan er worden getwijfeld aan het onontbeerlijk karakter van een persoonlijke ondervraging van de verdachte door de onderzoeksrechter, die door bepaalde rechtspraak in alle omstandigheden wordt vereist. Ook de verplichtingen van woonstkeuze van de burgerlijke partij die niet woont in het rechterlijk arrondissement lijken ingegeven te zijn door noodwendigheden van een voorbijgestreven toestand. Sommige beslissingen i.v.m. het

vaststellen van het bestaan van de toestand van heterdaad m.b.t. de regelmatigheid van de huiszoeking zonder rechterlijk bevel lijken ook meer ingegeven te zijn door de bekommernis een papieren muur op te bouwen dan door de zorg de rechtsbedeling efficiënt met inachtneming met de rechten van de enkeling te doen verlopen.

Deze negatieve aspecten van verdeeldheid in de rechtspraak en van overdreven formalisme moeten de ogen niet doen sluiten voor de *positieve ontwikkelingen* in de jongste rechtspraak.

De recente rechtspraak heeft vooreerst de verdienste op talrijke gebieden te hebben ingepikt op de noodzaak het strafprocesrecht aan te passen aan *de bestrijding van de moderne criminaliteit*.

Men kan in dit opzicht de rechtspraak melden die het bestaan van de noodtoestand heeft aanvaard in hoofde van de geheimhouder die in bepaalde uitzonderlijke toestand t.a.v. zware vormen van misdadigheid van oordeel is dat het maatschappelijk belang van de aanhouding van gevaarlijke personen soms primeert boven het belang van de enkeling die zich aan hem heeft toevertrouwd en ook boven het belang van zijn beroep. De rechtspraak m.b.t. de bewijsvoering gebaseerd op gegevens die in het buitenland zijn verkregen door het wettelijk af luisteren van telefoongesprekken moet ook in de context van een op internationale schaal opererende criminaliteit worden geplaatst. Misschien zullen ook de ontwikkelingen i.v.m. het anoniem verhoor van getuige door een onderzoeksrechter net als in Nederland de rechtspraak nopen in de toekomst stelling te nemen m.b.t. het verhoor van personen die slechts onder de voorwaarde anoniem te blijven een verklaring willen afleggen b.v. omdat er van de zijde van de verdachte of diens omgeving intimidatie heeft plaatsgehad of daadwerkelijk te vrezen valt.

Betekent dit dat de jongste rechtspraak zich kenmerkt door wat sommigen nogal vlug noemen autoritaire strekkingen? Geenszins. Er moet eerst worden opgemerkt dat er in deze rechtspraak zoals bv. m.b.t. het bewijs geput uit het af luisteren in het buitenland conform de vreemde wet van telefoongesprekken, garanties werden ingebouwd. Bovendien is er in de rechtspraak een duidelijke strekking om *de grondrechten ten gunste van de verdachte* te respecteren. Deze strekking, die voorzeker gestimuleerd is door de vrees voor de Straatsburgse mensenrechteninstanties, komt tot uitdrukking in talrijke beslissingen. Aldus werd beslist dat een misleidende belofte gedaan gedurende een voorafgaand administratief onderzoek de strafvordering ingesteld na bekentenissen verkregen in strijd met het recht op stilzwijgen van de verdachte, niet ontvankelijk maakt. Ongetwijfeld is ook de rechtspraak over de bevoegdheid van de voorzitter zitting houden in kort geding m.b.t. een strafrechtelijk onderzoek ook ingegeven door de bekommernis een groter aandeel aan de rechten van de verdachte tijdens het onderzoek te geven. De eerst terughoudende en thans zich fel uitbreidende rechtspraak m.b.t. het eerbiedigen van de redelijke termijn inzake voorlopige hechtenis moet ook geplaatst worden in deze tweede strekking.

Ten derde, is er ook een *functionalistische strekking* in de rechtspraak te bespeuren. Juridische redeneringen mogen niet leiden tot absurde oplossingen op gevaar af het recht onpraktisch te maken. De recente rechtspraak m.b.t. de huiszoeking verricht met toestemming van de echtgenote in een door een echtpaar betrokken woning, terwijl haar echtgenoot sliep of wegens zijn dronkenschap in de onmogelijkheid verkeerde zijn toestemming te geven of te weigeren, past in het kader van een tendens die de maatschappelijke functionaliteit van het recht verkiest. Ook in dit kader mag wellicht het thans opgelost probleem van de vastlegging van het vertrekpunt van de termijn van vrijheidsberoving in het geval van een bevel tot medebrenging worden gesteld of nog de rechtspraak die gedooft dat de onderzoeksgerechten die de voorlopige hechtenis handhaven hun beslissingen laten steunen op de motivering vermeld in een vroegere beslissing, wanneer ze duidelijk vaststellen dat die redenen nog bestaan ten tijde van de uitspraak van hun beslissing.

De verdiensten van deze positieve aspecten van de huidige rechtspraak m.b.t. het onderzoek in strafzaken zijn te danken aan al wie deelneemt aan de jurisprudentie: rechters, openbaar ministerie, verdediging en andere partijen in het strafproces. De vraag rijst of de geschetste negatieve aspecten daarentegen niet eerder aan de wetgever dan aan de rechtspraak zelf te wijten zijn. Men kan betreuren dat de jurisprudentie m.b.t. de controle op het onderzoek thans sterk verdeeld is, doch het moet nog betreurd worden dat de wetgever sedert jaren nalaat desbetreffend zelfs maar een gedeeltelijke hervorming van de wetgeving door te voeren. De disharmonieën van de rechtspraak desbetreffende vinden in werkelijkheid hun oorzaak bij de onwil van de wetgever.